

Jana Maryšková

DOBROVOLNICTVÍ V KONTEXTU CÍRKVE OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Maryšková, Jana, 1965-

Dobrovolnictví v kontextu církve otevřených dveří / Jana Maryšková.

-- Vydání 1.. -- Praha : Grada, 2025. -- 319 stran

Anglické resumé

Obsahuje bibliografii, bibliografické odkazy a rejstříky

ISBN 978-80-271-5713-6 (brožováno)

* 364-78-027.556 * 27 * 27-46 * 27-72-144-732.3 * 27-662 * 27-7-028.79 * 27-722.7 * 27-662:3 * (4) * (048.8)

- dobrovolnictví -- křesťanské pojetí
- dobrovolnictví -- Evropa -- 21. století
- služby v církvi -- Evropa -- 21. století
- synodalita -- Evropa -- 21. století
- sociální nauka církve -- 21. století
- reforma církve -- 21. století
- křesťanští laici -- 21. století
- pastorec -- 21. století
- křesťanství a společnost -- 21. století
- monografie

27-46/-48 - Pastorální teologie [5]

Jana Maryšková

DOBROVOLNICTVÍ V KONTEXTU CÍRKVE OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

Mgr. et Mgr. Jana Maryšková, Ph.D.

Dobrovolnictví v kontextu církve otevřených dveří

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401
www.grada.cz
jako svou 10 116. publikaci

Recenzoval:

doc. Michal Opatrný, Dr. theol.

Odpovědná redaktorka Andrea Černá
Grafická úprava Jan Šístek
Návrh a zpracování obálky Antonín Plicka
Počet stran 320
Vydání 1., 2025

Vytiskla tiskárna TNM PRINT s.r.o., Nové Město

© Grada Publishing, a.s., 2025

ISBN 978-80-271-8041-7 (ePub)
ISBN 978-80-271-8040-0 (pdf)
ISBN 978-80-271-5713-6 (print)

Obsah

Úvod	11
Terminologické vymezení a použítá metoda	15
Pojem dobrovolnictví	15
Formy dobrovolnictví a oblasti působení dobrovolníků	21
Dobrovolnictví v církvi	27
Metoda praktické teologie <i>Vidět – Posoudit – Jednat</i>	31

I. ČÁST:

Požadavek „církve otevřených dveří“ papeže Františka

1. Vybraná pojetí „církve otevřených dveří“	43
1.1 Církev „vycházející“	44
1.1.1 Církev jako „polní nemocnice“	49
1.2 Církev jako „celek Božího lidu, který evangelizuje“	53
1.3 Církev jako „matka a pastýřka“	59
1.4 Církev „synodální“	69
1.4.1 Papežovy díleční reformní kroky	74
1.4.2 Synodální reforma katolické církve	80
Závěr	91

II. ČÁST:

Prakticko-teologická reflexe dobrovolnictví v kontextu „církve otevřených dveří“

VIDĚT

2. Volání laiků po větší spoluúčasti na životě a poslání církve	96
2.1 Výsledky národních syntéz synodálního procesu jako kritérium kroku <i>Vidět</i>	106
2.2 Shrnutí závěrů národních syntéz: participace laiků na činnosti církve – jeden z požadavků synodálního procesu	108
2.3 Prostor pro laiky v církvi = prostor pro změnu perspektivy: od církve <i>pro</i> lid k církvi <i>Božího lidu</i>	118
2.3.1 Od „objektů“ k „subjektům“ pastorační	119
2.3.2 Potřeba rozlišování charismat	124
2.3.3 Úskalí expertokracie	130
Závěr	135

POSOUDIT

3. Služba – <i>diakonia</i> je posláním, realizací církve	138
3.1 Pojetí služby v Písmu svatém	139
3.1.1 Služba ve Starém zákoně	139
3.1.2 Novozákonní pojetí služby	147
3.2 <i>Diakonia</i> jako jedna z realizačních funkcí církve	159
3.2.1 Různá pojetí pojmu <i>diakonia</i>	163
3.3 Dobrovolnická činnost jako realizace diakonického poslání všech křesťanů	169

3.3.1	„Kaine, kde je tvůj bratr?“ – dobrovolnická činnost jako výraz solidarity a bratrství	172
3.3.2	Společensko-politická dimenze dobrovolnické činnosti	178
3.3.3	Kenotický aspekt dobrovolnické činnosti: dobrovolnictví jako transcendence „Já“ vůči „Ty“	189
Závěr		196

JEDNAT

4. Zapojení laiků formou dobrovolnické činnosti: příklady tzv. dobré praxe	199
4.1 Laičtí dobrovolníci v kategoriální pastoraci	200
4.1.1 Kategoriální pastorace jako naplnění představy „církve otevřených dveří“	213
4.2 Duchovní doprovázení vedené laiky	215
4.3 Zahraniční inspirace – „Místa naslouchání“	221
Závěr	226
Závěr	229
Shrnutí	233
Summary	235
Seznam použitých zdrojů	237
Seznamy zkratk	259
Seznam zkratk církevních dokumentů	259
Seznam ostatních zkratk	261

Rejstřík vybraných jmen	263
Rejstřík vybraných hesel	265
Přílohy	267
Příloha č. I – Závěrečné syntézy synodálního procesu z vybraných evropských zemí (ve zkrácené podobě)	267
Slovensko	267
Polsko	269
Německo	273
Rakousko	277
Francie	281
Skandinávie	285
Slovinsko	289
Španělsko	293
Anglie a Wales	298
Švýcarsko	305
Příloha č. II – Závěrečná syntéza synodálního procesu z České republiky (ve zkrácené podobě)	311
O autorech	319

„Hledal jsem Boha a On se mi vyhnul.
Hledal jsem svou duši a nenašel ji.
Hledal jsem svého bratra a našel všechny tři.“

*(z knihy *Bůh a člověk hledající smysl*)*

Úvod

Kniha o dobrovolnictví v církvi, kterou má čtenář před sebou, tematicky spadá do oboru tzv. diakonické teologie, tedy teologie, která z hlediska významu služby v Písmu svatém a v křesťanské tradici promýšlí poslání křesťanů v současném světě a v úžeji pojatém smyslu slova diakonie coby pomoci potřebným reflektuje její různé podoby, ať již se jedná např. o službu kaplanů (vojenských, policejních, vězeňských, nemocničních aj.), organizovanou charitativní práci, či nejrůznější dobrovolnické aktivity v rámci farnosti i mimo její hranice. Dobrovolnictvím, jakožto jednou z oblastí diakonické činnosti církve, se předkládaná kniha zabývá v kontextu požadavku papeže Františka na církev jakožto „církve otevřených dveří“, a to z prakticko-teologické perspektivy, s využitím jedné z metod praktické teologie, tzv. trojkroku *Vidět – Posoudit – Jednat*, podle níž je členěna druhá část knihy.

Východiskem knihy je jeden z konstitutivních prvků církve, *diakonia*, patřící – vedle dalších tří prvků *leiturgia*, *martyria*, *koinonia* (bohoslužba, svědectví, společenství) – k základnímu poslání církve. Má-li církev plnit své diakonické poslání, „musí být dnes stejně jako v minulosti místem vzájemné pomoci a zároveň místem ochoty sloužit také těm, kdo jsou mimo ni a potřebují pomoc“, jak uvádí ve své encyklice *Deus caritas est* papež Benedikt XVI.¹ Papež dále zdůrazňuje, že stejně jako zvěstování Božího slova a slavení svátostí patří k podstatě a úloze církve křesťanská láska k bližnímu a charitativní činnost, neboť i ony jsou místem setkání s Bohem a musí se projevovat nejen uvnitř církve, ale musí překračovat i její hranice.² Podobenství o milosrdném Samaritánovi

¹ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est: Encyklika o křesťanské lásce*. 3. revid. vyd. Praha: Paulínky, 2006, č. 32. Dále jen DCE a číslo příslušného oddílu.

² Srov. DCE 16.

tak podle papeže „zůstává měřítkem, které ukládá univerzalitu lásky, již je třeba uplatňovat vůči potřebnému člověku, s nímž jsme se setkali ‚náhodou‘ (srov. L 10,31), ať už je to kdokoli“.³

Výrazem tohoto diakonického poslání církve, na němž se podílejí všichni křesťané, je i uvedené dobrovolnictví, které může představovat onu církev „otevřených dveří“⁴ obracející se ke všem lidem, o níž často hovořil a kterou požadoval papež František. Je proto úkolem církve, zejména jejích ordinovaných služebníků, aby dokázala využít potenciál dobrovolníků věnujících svůj čas, energii, kreativitu a odbornou kompetenci, kterou v nejrůznějších profesních oblastech disponují, službě druhým a svědčících tak svými skutky o křesťanské víře, neboť svědectví víry, *martyrium fidei*, je patrné ve svědectví lásky, *martyrium caritatis*,⁵ která se projevuje skutky.

Výsledky národních syntéz synodálního procesu společné cesty (*syn hodos*), k níž vyzval a kterou v roce 2021 zahájil papež František, z nichž zřetelně vyplynul požadavek laiků na větší zapojení a svěření větší odpovědnosti v rámci struktur a činnosti církve, však ukázaly, že zdaleka ne vždy a ne všude jsou rozpoznána jejich charismata, doceněna a využita jejich potenciál a mnohdy tak stále zůstávají pouhými „objekty“ pastorační činnosti kněží.

Cílem této knihy je proto prakticko-teologická reflexe dobrovolnictví, a to nejen v kontextu požadavku „církve otevřených dveří“ papeže Františka a jejích vybraných podob, jak bylo dříve uvedeno, ale také v kontextu požadavku laiků na jejich významnější zapojení do diakonické činnosti církve a v poslední řadě i v kontextu dobrovolnictví

³ DCE 25.

⁴ Srov. FRANTIŠEK. *Evangelii gaudium – Radost evangelia: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*. Praha: Paulinky, 2014, č. 46. Dále jen EG a číslo příslušného oddílu.

⁵ Srov. FUCHS, O. Herausforderungen der Praktischen Theologie: Kirche. In: Herbert HASLINGER (ed.). *Handbuch Praktische Theologie*, Bd. 1 Grundlegungen. Mainz: Matthias-Grünwald-Verlag, 1999, s. 371.

jako realizace diakonického poslání všech křesťanů. Zároveň tato kniha představuje několik konkrétních příkladů tzv. dobré praxe, tedy možnosti dobrovolného angažmá laiků.

Kniha je rozdělena do dvou částí a čtyř kapitol, jimž předchází terminologické vymezení a popis použité metody. První část představuje „církve otevřených dveří“ v pojetí papeže Františka a některé její metafory a charakteristiky. V kapitole první, která pod tuto část náleží, je přiblížena církev jakožto církev „vycházející“, církev jako „celek Božího lidu, který evangelizuje“, církev jako „matka a pastýřka“ či církev „synodální“. Druhá část, pod kterou jsou řazeny jednotlivé kroky metody *Vidět – Posoudit – Jednat* a kapitoly dva až čtyři, reflektuje za pomoci této metody dobrovolnictví v kontextu výše uvedeného pojetí církve.

Krok *Vidět* zahrnuje druhou kapitolu, v níž je ve smyslu zmíněné metody vzata na vědomí – „viděna“ – stávající situace v církvi, a to konkrétně požadavek na zapojení laiků do života a poslání církve. Tato situace je potvrzena i výsledky národních syntéz synodálního procesu, které lze zároveň považovat za kritérium toho, co je třeba vidět. Metoda *Vidět – Posoudit – Jednat* totiž ve svých novějších pojetích nestanovuje žádná základní kritéria pro svůj první krok, což bývá předmětem její kritiky, neboť „vidět“ či „nevidět“ tak lze cokoli dle vlastního posouzení. Výsledky závěrečných syntéz synodálního procesu z vybraných evropských zemí proto mohou zároveň sloužit jako toto základní kritérium.

Pod druhý krok *Posoudit* spadá třetí kapitola, která posuzuje „viděnou“ situaci podle měřítek evangelia, a to na základě kritérií obsažených zejména v Písmu a tradici: protože *diakonia* je posláním, realizací církve po vzoru Ježíše Krista, je i dobrovolnická činnost realizací diakonického poslání všech křesťanů. Vedle biblicko-teologických východisek diakonie se tato kapitola zabývá sociálním, společensko-politickým a keno-tickým aspektem dobrovolnické činnosti.

V závěrečném kroku *Jednat*, který zahrnuje čtvrtou kapitolu, je představeno několik příkladů tzv. dobré praxe z České republiky, ale i ze zahraničí, které ukazují možné způsoby zapojení laiků formou dobrovol-

nické činnosti. Nejedná se zde o návrh nové praxe, ale spíše o naznačení cesty, kterou se lze od mnohde ještě převažujícího pojetí církve jako církve *pro* lid vydat k pojetí církve jako *Božího lidu*.

V knize jsou využity odborné články publikované v časopisech *Studia theologica* či *Caritas et veritas*, které nejsou součástí poznámkového aparátu, jsou však uvedeny v seznamu použitých zdrojů. Dále je v knize pro označení profesí použito generické maskulinum jakožto souhrnné označení osob obou pohlaví.

Terminologické vymezení a použitá metoda

V předkládané knize se lze opakovaně setkat s termíny, jako je dobrovolnictví, dobrovolnická činnost, dobrovolník apod., které jsou proto úvodem definovány, a je objasněno, jak těmto pojmům v rámci této knihy rozumět. Zároveň je v této kapitole přiblížena již zmiňovaná metoda praktické teologie *Vidět – Posoudit – Jednat*.

Pojem dobrovolnictví

Prvním z těchto termínů je samotný pojem dobrovolnictví, jeho formy a oblasti působení dobrovolníků. Úvodem je třeba konstatovat, že pojem dobrovolnictví není jednoznačně vymezen, neboť různí autoři akcentují jeho různé znaky a charakteristiky. Podle některých autorů je důvodem nejednotné definice skutečnost, že dobrovolnictví představuje „relativně komplikovaný, heterogenní a multifaktoriálně podmíněný dynamický společenský fenomén [...]“,⁶ jehož různé pojetí je dáno i odlišným sociokulturním a historickým vývojem té které země.⁷

Dobrovolnictví je v České republice upraveno zákonem č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů

⁶ MLČÁK, Z. a ZÁŠKODNÁ, H. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava: Filozofická fakulta, Ostravská univerzita, 2013, s. 10–11.

⁷ Srov. TOŠNER, J. a kol. *Metodika dobrovolnictví v obci – jak na to? Dobrovolnictví – cesta ke spolupráci obce s občany a organizacemi a inspirace pro získání zaměstnání*. Praha: AGNES, 2014, s. 38.

(zákon o dobrovolnické službě), z 24. dubna 2002 ve znění pozdějších předpisů.⁸ Tento zákon vymezuje dobrovolnickou službu v § 2 jako „činnost, při níž dobrovolník poskytuje: a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácími násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase, b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací“.⁹ Dobrovolnická služba je v témže paragrafu rozlišena na krátkodobou a dlouhodobou, je-li vykonávána déle než tři měsíce, přičemž dobrovolníkem může být podle § 3 tohoto zákona „fyzická osoba starší patnácti let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky, a starší osmnácti let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí“. V § 5 zákon dále stanoví, že dobrovolníkovi za výkon jeho služby nenáleží odměna.¹⁰

Jiří Tošner vymezuje dobrovolnictví v rámci České republiky dvěma základními směry: jako „dobrovolnou občanskou výpomoc“ a jako „projev občanské angažovanosti“.¹¹ *Dobrovolná občanská výpomoc* je, jak název napovídá, dobrovolnou (vý)pomocí druhému bez ohledu na to, zda za ni bude, či nebude poskytnuta protislužba. Toto neformální

⁸ ZÁKONY PRO LIDI. *Zákon č. 198/2002 Sb. Zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)*. Aktuální znění 5. 6. 2014 (verze 7) [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198/zneni-20140605>. [citováno 2023-05-07].

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ TOŠNER, J. a kol. *Metodika dobrovolnictví v obci*, s. 35–36.

dobrovolnictví je „tradiční součástí jakékoli společnosti již od prvopočátku její existence, zejména pod vlivem starověké židovské a později křesťanské morálky“.¹² Neformálním dobrovolníkem se ve svém životě čas od času stane každý z nás, proto lze podle Tošnera tento typ dobrovolnictví jen obtížně statisticky zachytit, a nebývá tudíž ani častým předmětem výzkumů.¹³ *Dobrovolnictví jako projev občanské angažovanosti* může být činností jak vzájemně prospěšnou (skautský oddíl, mateřské centrum apod.), tak veřejně prospěšnou, tedy přínosnou především pro ostatní (např. denní centrum pro seniory), přičemž oba druhy se často prolínají a doplňují. Oproti *dobrovolné občanské výpomoci* je veřejně prospěšné dobrovolnictví formou tzv. organizovaného, resp. formálního dobrovolnictví, které má řadu znaků jako *občanská výpomoc*, partnerem dobrovolníka je však organizace, „která mu nabídne příležitost uplatnit se a pomůže mu najít jeho místo v organizaci. Role dobrovolníka je zde navíc vymezena tak, aby se příjemce pomoci na ni mohl spolehnout“.¹⁴

Výše uvedené shrnuje Tošner ve své definici dobrovolnictví: „Veřejně prospěšné dobrovolnictví je vědomá, svobodně zvolená činnost ve prospěch druhých, kterou poskytují občané bezplatně. Dobrovolník dává vědomě část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena. Dobrovolnictví může být profesionálně organizované, aniž by ztratilo svoji spontaneitu. Je pravidelným a spolehlivým zdrojem pomoci pro občana či organizaci, která s dobrovolníky spolupracuje a zároveň zdrojem nových zkušeností, zážitků i příležitostí pro osobní růst dobrovolníků.“¹⁵

Podobnou definici nalezneme také u O. Matouška, který charakterizuje dobrovolnictví jako „neplacenou a nekariéerní činnost, kterou lidé

¹² Tamtéž, s. 35.

¹³ Tamtéž, s. 36.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž, s. 37.

provádějí proto, aby pomohli svým bližním, komunitě nebo společnosti“.¹⁶ Matoušek, na rozdíl od Tošnera, však neuvádí prvek dobrovolnosti.

Poněkud odlišnou definici dobrovolnictví uvádí L. A. Penner, který jej definuje jako „dlouhodobé, plánované a svobodně zvolené prosociální chování ve prospěch cizích osob“,¹⁷ přičemž důležitá je právě ona svobodně zvolená činnost pro cizí osoby, která je vykonávána v rámci organizace. U dobrovolníků tak vůči cizím lidem nevzniká pocit povinnosti a recipacity jako v případě blízkých osob (*nonobligatory helping*), a dobrovolník může jednat opravdu svobodně a dobrovolně, bez – ať již implicitní, či explicitní – osobní povinnosti přednostně pomáhat.¹⁸

Bernhard Vondrasek vyzdvihuje ještě další aspekty dobrovolnické činnosti, kterou chápe jako časově ohraničenou, dobrovolnou a na finanční zisk nezaměřenou sociální angažovanost, která je – především v souvislosti s mladými lidmi – spojena s požadavkem organizací na flexibilitu a mobilitu, aby mohla být dobrovolnická činnost vykonávána na různých místech doma i v zahraničí.¹⁹

Nakonec zmiňme ještě jednu definici dobrovolnictví, jak je uvedena v *Rozhodnutí Rady EU z 27. 11. 2009, o Evropském roku dobrovolných činností na podporu aktivního občanství*, vyhlášeném Evropskou unií na rok 2011, v článku 5: „Vzhledem ke zvláštnosti situace v každém členském státě a všem formám dobrovolnictví se pod pojmem ‚dobrovolné činnosti‘ rozumí všechny druhy dobrovolné činnosti, ať již formální, neformální, či informální, které určitá osoba vykonává z vlastní svobodné vůle, na základě vlastního rozhodnutí a motivace bez ohledu na finanční

¹⁶ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 54.

¹⁷ PENNER, L. A. Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective. *Journal of Social Issues*. 2002, vol. 58, no. 3, s. 447–467 [online]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00270>. [pay-wall]. [citováno 2023-09-14].

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Srov. VONDRASEK, B. *Lebensorientierung durch Freiwilligendienste. Eine qualitative Studie und pastoraltheologische Bewertung von Volontariat in katholischer Trägerschaft*. München: Don Bosco Verlag, 2003, s. 18.

prospěch. Tyto činnosti jsou prospěšné pro jednotlivé dobrovolníky, obce i společnost jako celek. Rovněž jsou pro jednotlivce i sdružení nástrojem k uspokojování lidských, společenských, mezigeneračních i environmentálních potřeb a zájmů a často jsou vykonávány na podporu některé neziskové organizace nebo iniciativy určité obce. Dobrovolné činnosti nenahrazují profesionální, placené pracovní příležitosti, ale jsou pro společnost doplňkovým přínosem.“²⁰

Tato definice zmiňuje nejen prospěšnost dobrovolnické služby pro druhé, pro společnost, ale i pro dobrovolníky samotné, jak ostatně uvádí článek 4 *Rozhodnutí Rady EU*: „Dobrovolné činnosti poskytují příležitost získat bohaté praktické zkušenosti, umožňují rozvoj sociálních dovedností a kompetencí a přispívají k solidaritě. Činnosti dobrovolníků všech věkových kategorií jsou nesmírně důležité pro rozvoj demokracie, která je jedním z principů, na nichž je EU založena. Dobrovolné činnosti mají potenciál přispívat k celkově dobrým životním podmínkám jednotlivců a k harmonickému rozvoji evropské společnosti.“²¹ Tento aspekt zmiňuje také Tošner ve své dříve uvedené definici, který v dobrovolnické činnosti vidí příležitost k získání nových zkušeností, zážitků i možností pro osobní růst, či Vondrasek, podle jehož názoru je dobrovolnictví činností, která může zejména u mladých lidí přispívat k rozvoji jejich osobnosti, osobní zralosti, nalezení identity, k radosti a dobrému životnímu pocitu (*Wohlbefinden*).²²

Jak je z uvedených definic pojmu dobrovolnictví patrné, liší se tyto definice v různých dílčích aspektech, lze v nich však vysledovat shodné znaky, které lze pro charakteristiku dobrovolnictví použít i v této knize: jedná se o činnost, která je dobrovolná, vykonávaná na základě svobod-

²⁰ ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EVROPSKÉ UNIE. *Rozhodnutí Rady ze dne 27. listopadu 2009 o Evropském roku dobrovolných činností na podporu aktivního občanství (2011)*, 2010/37/ES, čl. 5 [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:017:0043:0049:CS:PDF>. [citováno 2023-05-08].

²¹ Tamtéž, čl. 4.

²² Srov. VONDRASEK, B. *Lebensorientierung durch Freiwilligendienste*, s. 39.

né vůle a z vlastního rozhodnutí, bez nároku na odměnu, ve prospěch druhých. K těmto charakteristikám přidejme ještě strukturovanost a organizovanost a uvedme, že pro účely této knihy jsou termíny dobrovolnictví, dobrovolnická činnost a dobrovolnická služba používány jako synonyma a nejsou dále specifikovány. Pojmu dobrovolnická práce se spíše vyhýbáme, neboť může implikovat činnost prováděnou za účelem získání finančního prospěchu, který je opakem dobrovolnictví, jak ostatně upozorňují i Tošner a Sozanská.²³ Objeví-li se přesto v textu pojmy „práce dobrovolníků“, „dobrovolnická práce“ apod., jsou míněny jako synonymum dříve uvedených výrazů.

Tošner a Sozanská ještě rozlišují mezi termínem „dobrovolnická činnost“, kterým označují „aktivity spojené s organizací dobrovolnictví“, a termínem „dobrovolná činnost/služba“, který chápou jako „vlastní výkon dobrovolné pomoci“.²⁴ Výraz „dobrovolná činnost“ užívá např. i text *Rozhodnutí Rady EU* z 27. 11. 2009. V této knize nejsou uvedené termíny takto striktně rozlišeny, převážně je používán termín „dobrovolnická činnost/služba“, který v této podobě uvádí i zmíněný zákon o dobrovolnické službě. Tam, kde citovaní autoři používají termín „dobrovolná činnost“, je tento pojem zachován.

Lidé vykonávající tuto činnost či službu, tedy dobrovolníci, jsou těmi, kteří „bez nároku na finanční odměnu poskytují svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti“.²⁵ Dobrovolníkem tedy může být prakticky kdokoli, kdo podle této definice dává jiným z vlastního rozhodnutí a svobodné vůle svůj čas, své úsilí, vědomosti, svou kreativitu, ale například i peníze, a to bez nároku na finanční odměnu či protislužbu. Jedná-li se však o dobrovolníka vyko-

²³ Srov. TOŠNER, J. a SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Jak získávat a řídit dobrovolníky v občanských sdruženích, sociálních a zdravotnických organizacích, školách i dalších formách pomoci člověka člověku.* Praha: Portál, 2002, s. 37.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž, s. 35.

návajícího svou činnost v rámci organizace, je tato činnost označována jako tzv. dobrovolnictví formální a tento dobrovolník již musí splňovat určité podmínky, jak je stanovuje např. uvedený zákon o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb.

Formy dobrovolnictví a oblasti působení dobrovolníků

Ačkoli není pojem dobrovolnictví jednoznačně vymezen a existují jeho různá pojetí, lze podle Tošnera nalézt v zahraniční literatuře určitou shodu na třech formách dobrovolnictví: občanská participace, neformální dobrovolnictví a formální dobrovolnictví.

V případě *občanské participace*, která může mít např. podobu podpisu petice, účasti na veřejné schůzi, demonstraci či kontaktování veřejného zastupitele, se podle Tošnera různí názory na to, zda se jedná o formu dobrovolnictví: „I v rámci Evropské unie se stát od státu liší názor, zda člověk, který jde s transparentem na demonstraci ve prospěch politické strany či hnutí, je, či není považován za dobrovolníka.“²⁶ Jako problematické je zde vnímáno možné prolínání této činnosti s politickým aktivismem. Chápeme-li však občanskou participaci jako nedílnou součást účasti lidí na veřejném a občanském životě obce či regionu v rámci dobrovolně vzniklé komunity, lze podle Tošnera na tuto činnost pohlížet jako na formu dobrovolnictví.²⁷

Neformální dobrovolnictví je na rozdíl od předchozí formy jednotně uznávanou formou dobrovolnictví. Tato forma dobrovolnictví přetrvávala jako zdroj pomoci přes období totality, kdy byla kvůli absenci fungujícího trhu a služeb většina občanů odkázána na různé vzájemné protislužby. Dobrovolná občanská výpomoc je běžná i dnes, jak bylo uvedeno dříve.

²⁶ TOŠNER, J. a kol. *Metodika dobrovolnictví v obci*, s. 38.

²⁷ Srov. tamtéž.

Jedná se o neplacenou pomoc sousedům, obci, přírodě, skupině přátel, tedy všem, kdo nejsou příbuzní.²⁸

Na rozdíl od neformálního dobrovolnictví je *formální dobrovolnictví* organizovaná neplacená pomoc prostřednictvím skupin, klubů, organizací, vedená zájmem a ochotou občanů angažovat se ve prospěch ostatních lidí.²⁹ Tato pomoc může mít i podobu tzv. virtuálního dobrovolnictví, v jehož rámci vypomáhají dobrovolníci – studenti i profesionálové, kteří se nemohou účastnit realizace projektů v terénu –, přes internet např. v oblasti poradenství, účetnictví, překladatelství, legislativy apod.³⁰

Ke třem uvedeným formám dobrovolnické činnosti lze dále přiřadit tzv. dobrovolnou službu a dárcovství. *Dobrovolná služba* se týká dobrovolnické činnosti často mimo svou zemi, k níž se dobrovolník dlouhodobě (až na dobu několika měsíců) zavazuje. Organizace, které dobrovolníky vysílají, poskytují zpravidla různé výhody: pojištění, kapesné, příspěvek na stravu a bydlení apod., přičemž některé organizace dobrovolníky pouze vysílají, jiné pracují recipročně. V České republice se od roku 1991 zabývá mezinárodním dobrovolnictvím a mezikulturním vzděláváním např. nezisková organizace INEX-SDA pořádající work-campy u nás i v zahraničí či studijní a vzdělávací pobyty v humanitárních nebo ekologických organizacích.³¹

Poslední forma – *dárcovství* – je formou pomoci např. v podobě sbírek pro veřejně prospěšné účely, pro obyvatele zasažené přírodními katastrofami apod. V tomto případě hovoříme o jednoduché pasivní formě pomoci. Dárcovství však může mít i aktivnější formu, kterou je tzv.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 35, s. 38.

²⁹ Srov. tamtéž, s. 38–39.

³⁰ Srov. tamtéž, s. 39; dále srov. KRÁTKÁ, K.; PERNICOVÁ, H. a kol. *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice* [online]. Dostupné z: http://sebevedome.tisnovsko.eu/download/dobrovolnictvi_CR_final.pdf. [citováno 2023-05-13].

³¹ Srov. KRÁTKÁ, K.; PERNICOVÁ, H. a kol. *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice* [online]. Dostupné z: http://sebevedome.tisnovsko.eu/download/dobrovolnictvi_CR_final.pdf. [citováno 2023-05-13].

firemní dobrovolnictví, při němž firma poskytuje neziskové organizaci práci a čas svých zaměstnanců. Zaměstnanci pomáhají neziskovému sektoru svou prací, znalostmi, svým nasazením a zaměstnavatel společně s nimi úhradou nákladů s tím spojených. Přirozeně tak dochází k propojení komerčního a neziskového sektoru.³²

Prostřednictvím nestátních neziskových organizací (občanská sdružení, účelová zařízení církví, obecně prospěšné společnosti) působí dobrovolníci v poměrně širokém spektru oblastí. Největší zapojení dobrovolníků a rovněž největší odezvu ve společnosti má oblast sociální a zdravotní, kulturní, sportovní a vzdělávací, ekologická, humanitární a oblast lidských práv, které dále v krátkosti zmíníme.³³

Jednou z nejpočetněji zastoupených oblastí jak z hlediska využití dobrovolnické činnosti, tak z hlediska poskytování služeb, které byly v minulých desetiletích zajišťovány pouze státem, je oblast *sociální a zdravotní*. Řada neziskových organizací se v této oblasti dnes již stává partnerem vlády a zastupitelských orgánů České republiky a podílí se i na diskusích o změnách v sociální politice a zejména o charakteru poskytovaných sociálních služeb. Zapojení dobrovolníků v této oblasti vyžaduje profesionální přístup, neboť je třeba připravit dobrovolníky na jejich činnost, vyškolit vlastní koordinátory v organizaci a připravit organizaci na přijetí dobrovolníků.

K nejznámějším sociálním a zdravotním neziskovým organizacím patří Česká katolická charita, diakonie různých církví, Armáda spásy, FOKUS (nezisková organizace podporující lidi s vážným duševním onemocněním), zařízení pro pomoc seniorům a jejich blízkým při životních změnách, které přináší stáří, jako např. Sue Ryder Foundation, Život 90, Domov sv. Karla Boromejského, dále Naděje (charitativní organizace

³² Srov. tamtéž.

³³ Převzato z těchto zdrojů: KRÁTKÁ, K.; PERNICOVÁ, H. a kol. *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice*; TOŠNER, J. a SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, 2. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 41–43.

zaměřená zejména na lidi osamělé, zdravotně postižené, společensky vyloučené nebo jinak znevýhodněné), Společnost DUHA (poskytující sociální služby pro dospělé osoby s mentálním znevýhodněním), Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, Fond ohrožených dětí a řada dalších.

Rovněž v *kulturní oblasti* se angažuje celá řada neziskových organizací, v jejichž aktivitách jsou zapojeny tisíce dobrovolníků. Tyto organizace působí obvykle regionálně, mnohé z nich se zaměřují na ochranu a revitalizaci kulturních památek a jsou často spojeny s konkrétní lokální památkou, ať již hradem, zámkem, kostelem, galerií, či např. muzeem. Patří sem rovněž organizace, které vytvářejí alternativní kulturní projekty v oblasti divadla, moderního tance, výtvarného umění či nekomerční hudby. Dobrovolníci, kteří v těchto organizacích pomáhají, zde nacházejí prostor pro vlastní umělecké vyjádření a často se věnují i propagaci české kultury v zahraničí a mezinárodní spolupráci v oblasti své působnosti. V těchto organizacích se jako dobrovolníci mnohdy angažují i profesionálové – hudebníci, režiséri či výtvarníci –, kteří nadřazují společný cíl nad finanční profit. Za všechny jmenujme např. Jazzovou sekci, občanské sdružení Kampanila pro záchranu architektonických památek v severních Čechách či Občanské sdružení Vítkův Hrádek v jižních Čechách, které se zasloužilo o renovaci zříceniny nejvýše položeného hradu v Čechách ve Svatotomášském pohoří, jehož věž dnes slouží jako rozhledna.

Další oblastí působení dobrovolníků je oblast *sportovní a vzdělávací*. Dobrovolníci se podílejí především na mimoškolních volnočasových aktivitách a navazují tak na tradici zájmových kroužků, turistických či tělovýchovných oddílů – za všechny uveďme organizace, jako je např. Junák, Česká obec sokolská, Orel, Český svaz tělesné výchovy, Hnutí Brontosaurus, YMCA aj. Spolu s dobrovolníky zde, rovněž na dobrovolné bázi, působí i trenéři a organizátoři sportovních klubů. Dobrovolníci často působí tam, kde sami sportovali či sportují, a bývají tak celoživotně

spojení s jedním sportovním klubem či jednou tělovýchovnou jednotou, jak uvádí S. Šimková.³⁴

V oblasti vzdělávací působí dobrovolníci např. v rámci Dne pro školu, kdy dobrovolníci – odborníci z praxe – přibližují žákům a studentům určitý obor a inspirují je svým příběhem.³⁵ V rámci nevládní, neziskové organizace Nová škola, která podporuje inkluzivní vzdělávání menšin, cizinců či jinak sociálně a kulturně znevýhodněných dětí a mládeže, se podílejí na doučování v programech přímé podpory. Dobrovolníci působí i ve školních a univerzitních samosprávách a aktivně se tak podílejí na životě školy. Činnost dobrovolníků ve sportovní a vzdělávací oblasti má často charakter vzájemně prospěšné dobrovolnické aktivity.

Dobrovolníci se angažují rovněž v oblasti *ochrany životního prostředí*. Ekologické organizace patří k nejlépe organizovaným subjektům nejen s celostátní působností, ale i s mezinárodním přesahem. Zapojují se do řešení celospolečenských problémů, např. v souvislosti s výstavbou jaderných elektráren, vedením dálnic krajinou či v problematice čistoty měst. Na dobrovolnickém základě spolupracují s významnými odborníky, mají publicitu v masmédiích. Dobrovolníci v ekologických organizacích pomáhají jednorázově i dlouhodobě, při administrativních činnostech, organizačním zajištění akcí a kampaní i při praktických akcích v terénu. Patří sem vedle poboček známého mezinárodního hnutí Greenpeace řada domácích organizací, jako je hnutí DUHA, Děti Země, Český svaz ochránců přírody aj. Řada sdružení se zabývá problematikou ochrany životního prostředí na regionální úrovni, jako např. Jihočeské matky či na podzim roku 2021 založený spolek Lipensko pro život.

³⁴ Srov. ŠIMKOVÁ, S. (ed.). *Dobrovolníci mění svět: sborník příkladů dobré praxe. Evropský rok dobrovolnictví*, 1. vyd. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2011, s. 35.

³⁵ Srov. NADACE ČESKÉ SPOŘITELNY. *Den pro školu spojuje učitele s dobrovolníky z praxe* [online]. Dostupné z: <https://www.denproskolu.cz/cs/uvod>. [citováno 2023-05-21].

V oblasti *humanitární* a oblasti *lidských práv* začaly vznikat organizace především po roce 1989, neboť až po tzv. sametové revoluci získali čeští občané relevantní informace o problémech v okolním světě a možnost angažovat se formou dobrovolnictví v krizových oblastech, ať se jednalo o oblasti postižené přírodními katastrofami, či válečnými konflikty. Čeští dobrovolníci jsou často mezi prvními, kteří přijíždějí s humanitární pomocí či jako záchranáři do krizových oblastí. Organizace jako Česká katolická charita, ADRA či Člověk v tísni mají vysokou mezinárodní prestiž. V současné době pomáhá řada českých dobrovolníků na válkou zasažené Ukrajině.

Dobrovolníci však nepomáhají pouze v zahraničí, v České republice se množství dobrovolníků zapojilo do regionální pomoci v místech postižených přírodními katastrofami (povodně, tornádo), kdy právě neziskové organizace působily jako první v krizových oblastech.

Humanitární organizace se rovněž zapojují do pomoci uprchlíkům, neboť Česká republika se stává nejen tranzitní, ale i cílovou zemí pro stovky běženců. Vedle humanitárních organizací pomáhají nejen migrantům, ale i jiným znevýhodněným skupinám občanů či jednotlivcům nestátní neziskové organizace, které se zaměřují na ochranu jejich práv a pomoc v tíživé situaci. Patří k nim např. specializovaná organizace La Strada Česká republika, která se věnuje podpoře a pomoci vykořisťovaným a obchodovaným lidem, či nezisková organizace Bílý kruh bezpečí, která poskytuje přímou pomoc obětem kriminality a domácího násilí, dále Český helsinský výbor, Amnesty International a další. V těchto organizacích působí stovky dobrovolníků, z nichž mnozí jsou specializovaní odborníci s vysokým profesionálním kreditem.

Z uvedeného, byť stručného přehledu, je dobře patrná šíře záběru dobrovolnické činnosti. Jak vyplynulo z celospolečenského šetření realizovaného koncem roku 2021, dobrovolnictví se v České republice aktuálně věnovalo na 600 tisíc lidí a zkušenost s dobrovolnictvím (současnou či minulou) mělo na 1,5 milionu lidí. V průměru lidé věnovali dobrovolnictví 450 tisíc hodin denně (při započtení všech forem dobrovolnictví), což

při přepočtu na průměrnou mzdu v České republice na konci roku 2021 vytvářelo hodnotu ve výši až 38 miliard korun za rok.³⁶ Za nejpotřebnější přitom lidé považovali dobrovolnickou pomoc nejstarším lidem, pomoc zdravotně postiženým, nemocným či pomoc při živelných katastrofách a v pandemii: „I když dobrovolnictví hraje významnou roli v celé řadě oblastí lidského života i v běžných podmínkách, mimořádné situace poslední doby (pandemie nemoci covid-19, tornádo na jižní Moravě či uprchlická krize související s válkou na Ukrajině) ukázaly, že je pro naši společně naprosto nepostradatelné.“³⁷

Dobrovolnictví v církvi

Jak je z předchozí kapitoly patrné, působí dobrovolníci prostřednictvím nestátních neziskových organizací v širokém spektru oblastí a zapojují se zde do řady programů jak v rámci České republiky, tak i v zahraničí. Jednou z oblastí dobrovolnictví, která zatím nebyla zmíněna, je dobrovolnictví v církvích a náboženských společnostech. I zde je řada činností vykonávána na bázi dobrovolnictví, ačkoli to tak mnozí členové těchto církví a náboženských společností nemusí vnímat, neboť svou (mnohdy dlouholetou pomoc) chápou jako samozřejmý projev a důsledek své víry.³⁸

Dobrovolnická činnost v církvích a náboženských společnostech má různé podoby, použijeme-li výše uvedené dělení J. Tošnera, mohli by-

³⁶ Srov. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dobrovolnická služba pro rok 2022: V Česku je na 1,5 milionu dobrovolníků, jejich činnost má hodnotu až 38 miliard* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/v-cesku-je-na-1-5-milionu-dobrovolniku-jejich-cinnost-ma-hodnotu-az-38-miliard.aspx>. [citováno 2023-05-22].

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Srov. ŠIMKOVÁ, S. (ed). *Dobrovolníci mění svět*, s. 105.

chom i zde rozlišovat neformální a formální dobrovolnictví, mezi nimiž dochází k prolínání.

Neformální dobrovolnictví v podobě dobrovolné občanské výpomoci představují např. nákupy pro seniory z vlastního společenství (i mimo něj), vzájemná výpomoc při hlídání dětí, návštěva nemocného člena farnosti či sboru, ale např. i květinová výzdoba kostela zajišťovaná často z vlastních zdrojů (z vlastní zahrádky) či úklid kostela. Dále sem lze zařadit pomoc s organizováním poutí či akcí typu „farní odpoledne“ pro děti, sborové výlety pro děti a mládež, víkendové akce a letní tábory, kterých se účastní i děti z necírkevního prostředí, ale také pomoc při drobných opravách kostela, kaple či údržbě farní zahrady apod., na kterých se rovněž často podílejí lidé z mimocírkevního prostředí.

Do dobrovolnické činnosti formální bychom mohli zařadit např. dlouhodobou pomoc typu „adopce na dálku“, kdy farnost či sbor finančně podporuje vzdělání, mimoškolní aktivity a zdravotní péči vybraných znevýhodněných dětí nejčastěji z Afriky či Indie. Patří sem rovněž různé programy, jako příklad uveďme Salesiánskou školu animátorů, akreditovaný dobrovolnický program, v jehož rámci jsou systematicky připravováni mladí lidé – budoucí animátoři – pod vedením salesiánů, salesiánek a zkušených animátorů pro činnost v salesiánských centrech (klubech, střediscích, farnostech).³⁹

Formální dobrovolnická činnost však zahrnuje i laické služby, které slouží k budování společenství a ke společnému dobru, jako je např. služba ministrantů, lektorů, akolytů, ale také katechetů, činnost scholy apod. Nabízí se samozřejmě otázka, zda v případě „křesťanských služeb“, na něž se laici připravují, k jejichž výkonu jsou pověřeni farářem či biskupem a do nichž jsou vysíláni (např. nemocniční kaplani) a které vycházejí ze „svátostně-teologického základu (úředně vykonávaného) charismatu:

³⁹ Srov. tamtéž, s. 113.

pokřtěn/a – biřmován/a – pověřen/a – poslán/a (,missio‘) [...]“⁴⁰, lze mluvit o dobrovolnictví. Ovšem i v tomto případě dávají ti, kteří tyto služby vykonávají, svůj čas a svou energii ve prospěch celého společenství, a to zpravidla bez nároku na finanční odměnu, svou činnost vykonávají ze své svobodné vůle a z vlastního rozhodnutí a naplňují tak všechny znaky dobrovolnictví. Jako další příklad lze uvést pastorační rady ustanovené v některých farnostech, v nichž věřící pomáhají, a i tato činnost má charakter dobrovolnictví.

Formální dobrovolnictví jako projev občanské angažovanosti může být realizováno i další formou, a to v podobě sítě oblastních, městských a farních Charit či diakonií různých církví, jejichž hlavní náplní je poskytování sociálních a zdravotních služeb, ale také organizování humanitární a rozvojové pomoci spojené s vysíláním dobrovolníků do zemí třetího světa.

Jedním z příkladů může být projekt YoungCaritas.cz (Mladá Charita), připravený ve spolupráci Diecézní charity České Budějovice a firmy ENERGIE AG BOHEMIA, zařazený od roku 2019 mezi programy Dobrovolnického centra při Diecézní charitě České Budějovice. Tento projekt, inspirovaný rakouským modelem, má za cíl seznamovat děti se sociálními tématy, jako je hlad, chudoba, zadlužení, chybějící domov, stáří či násilí, a současně je má vést k solidaritě a k vlastní angažovanosti ve prospěch druhých.⁴¹

Dobrovolnická činnost těchto účelových zařízení církví se často překrývá s činností, kterou organizují různé skupiny ve společnosti, ať již se jedná o práci s mládeží, pomoc migrantům, či pečovatelskou a ošetřovatelskou službu. Mnozí věřící se navíc angažují v dobrovolnické

⁴⁰ HILBERATH, B. J. „Ich bin keine Ehrenamtlerin, sondern eine Mission“. In: Gabriele DENNER (ed.). *Hoffnungsträger, nicht Lückenbüßer: Ehrenamtliche in der Kirche*. Ostfildern: Schwabenverlag, 2015, s. 13.

⁴¹ Srov. BISKUPSTVÍ ČESKOBUDĚJOVICKÉ. *YoungCaritas.cz aneb mladé dobrovolnictví* [online]. Dostupné z: <https://www.bcb.cz/youngcaritas-cz-aneb-mlade-dobrovolnictvi>. [citováno 2023-05-28].

činnosti organizované neziskovými organizacemi či iniciativami z mimocírkevního prostředí.⁴²

Z výše uvedeného přehledu tedy vyplývá, že se věřící zapojují do dobrovolnické činnosti v rámci svých společenství, ale i mimo jejich rámec nejružnější formou – od občanské výpomoci až po organizovanou mezinárodní pomoc, kterou mohou církve ve svobodné, demokratické společnosti uskutečňovat v mnohem větší míře než před listopadem 1989, a jak již bylo uvedeno, mnozí z těchto dobrovolníků svou činnost či službu pro společenství jako dobrovolnictví vůbec nevnímají. Zároveň je však třeba zmínit, že ne vždy a ne všude mají věřící prostor k tomu, aby se v rámci svých společenství mohli angažovat a uplatnit tak svá charismata. V rámci katolické církve existuje stále ještě řada farností se značnou mírou autoritářství, bez ochoty naslouchat a komunikovat. Potenciál těch, kteří cítí pastorační odpovědnost a mohli by představovat již zmíněnou „církve otevřených dveří“, tak zůstává nevyužit. Tomuto tématu se však budeme věnovat až v dalších kapitolách.

Závěrem tedy shrňme, že dobrovolnictvím se v této knize rozumí činnost (ať již v církevním, či mimocírkevním prostředí), která je vykonávána dobrovolně, z vlastního rozhodnutí, ve volném čase, bez nároku na finanční odměnu či protislužbu, ve prospěch druhých, která je formou tzv. formálního dobrovolnictví (vzájemně či veřejně prospěšného). Dobrovolníci pak jsou lidé, kteří podle uvedených definic provádějí svou dobrovolnickou činnost bez nároku na finanční ohodnocení, dobrovolně poskytují svůj čas, svou energii, své vědomostní zdroje a získané dovednosti ku prospěchu a dobru druhých lidí i celé společnosti.

⁴² Srov. ŠIMKOVÁ, S. (ed). *Dobrovolníci mění svět*, s. 105.

Metoda praktické teologie

Vidět – Posoudit – Jednat

Dostáváme se k dalšímu termínu, který se v této knize opakovaně vyskytuje, a tím je samotná metoda *Vidět – Posoudit – Jednat*. Jedná se o jednu z metod praktické teologie, která je spojena se jménem belgického kněze Josepha Cardijna (1882–1967) a byla použita, jak již bylo úvodem zmíněno, jako rámec této knihy. V této kapitole ji proto krátce představíme.

Na rozdíl od podobné metody vídeňského profesora P. M. Zulehnera nazvané *Kriteriologie – Kairologie – Praxeologie* nevznikla metoda *Vidět – Posoudit – Jednat* v akademickém prostředí, nýbrž v pastorační praxi, při Cardijnově práci s kroužky belgické dělnické (JOC) a rolnické (JAC) mládeže.

V základu této metody, resp. v principu práce těchto kroužků bylo Cardijnovo přesvědčení, že každý člověk má Bohem danou důstojnost a s ní spojené Boží povolání a poslání. Boží původ a určení je důvodem nezrušitelné důstojnosti jednoho každého člověka a rovnosti všech lidí. Podle Cardijna nelze mít úctu k Bohu a zároveň neúctu k prostému dělníkovi, který je stvořen k Božimu obrazu. Každý člověk je Bohem povolán, každý člověk se nachází v řádu stvoření, milosti a vykoupení a téměř všichni lidé mají implicitní, intuitivní vědomí o tomto povolání. Úkolem je přivést lidi k uvědomění si vlastní důstojnost a s ní se pojícího Božího povolání, proto Cardijn zaměřil svou pastorační práci na to, aby dělnickou a rolnickou mládež naučil poznávat a uskutečňovat tuto důstojnost, toto povolání a poslání, a kroužkům JOA a JAC připravil metodu *Vidět – Posoudit – Jednat*.⁴³

V prvním kroku *Vidět* jde o nepředpojaté, bezpředsudečné a zevrubné vnímání životní skutečnosti a reálných podmínek, v nichž lidé žijí, a to

⁴³ Srov. KLEIN, S. *Erkenntnis und Methode in der Praktischen Theologie*. Stuttgart: Kohlhammer, 2005, s. 60–62.